

Карпенко М. О.,

к. ю. н.,

доцент кафедри кримінального

процесу

Національного юридичного

університету

імені Ярослава Мудрого

ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ ЯК ДОКУМЕНТАЛЬНА ПЕРЕДУМОВА ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Одним із завдань кримінального судочинства є охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Не випадково питанням класифікації суб'єктів кримінального процесу, змісту їхніх прав та обов'язків, відповідальності, порядку залучення та відводу постійно приділяється увага багатьох юристів. Як зазначав у своїй роботі «Субъекты уголовного процесса» С. А Альперт, «...о субъектах уголовного судопроизводства, их процессуальном статусе имеет существенное теоретическое и практическое значение. От правильного его решения непосредственно зависит успешная реализация задач уголовного судопроизводства, действенная защита прав и законных интересов участвующих в нем физических и юридических лиц» [1].

Можна без перебільшення сказати, що будь-яке наукове дослідження в границях науки кримінального процесу неможливе без розгляду, у тій чи іншій мірі, статусу певних учасників кримінальних процесуальних правовідносин. Вони відбуваються як у межах більш широкого предмета вивчення, так і присвячені аналізу процесуального статусу конкретних учасників кримінального провадження. Зокрема, Семен Аронович Альперт значний пласт своєї наукової діяльності присвятив потерпілому як суб'єкту кримінального процесу.

Незважаючи на значний масив робіт у цій сфері процесуальної науки, продовжують залишатися дискусійними або невирішеними низка питань, пов'язаних із визначенням і удосконаленням процесуального статусу учасників кримінального провадження. Це пов'язано як із постійною трансформацією кримінального процесуального законодавства, так і зі зміною наукового розумінням щодо ролі того чи іншого учасника правовідносин.

Одним із проблемних питань практики, що потребує вирішення, є забезпечення судом прав учасників судового провадження, до яких за його наслідками можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру.

Статтею 342 КПК України закріплено право учасників судового провадження бути присутнім у судовому засіданні під час судового розгляду. Перелік учасників судового провадження визначено в п. 26 ч. 1 ст. 3 КПК України. Ними є: сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник,

представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, представник персоналу органу пробації, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а також інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюється судове провадження.

Для забезпечення права особи бути присутнім у судовому засіданні й обстоювати свої інтереси суд має знати коло учасників судового провадження.

Між тим єдиним документом, який бачить суд на стадії підготовчого провадження, є обвинувальний акт з відповідними додатками, адже закон забороняє прокурору надавати суду інші документи до початку судового розгляду (ст. 291 КПК України).

Аналіз вимог до змісту обвинувального акта та додатків до нього дозволяє стверджувати про те, що в ньому фігурує інформація про таких учасників судового провадження, як обвинувачений, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, юридична особа щодо якої здійснюється кримінальне провадження.

Частиною 314 КПК України встановлено, що після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, у яке викликає учасників судового провадження. Їхнє коло визначається відповідно до обвинувального акта та додатків до нього.

Між тим можна побачити, що внаслідок реалізації окресленої процедури «за бортом» судового процесу може опинитися такий суб'єкт, як третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Наприклад, особа, майно якої за наслідками судового провадження може потенційно бути піддано спецконфіскації. Моніторинг судової практики з окресленої проблематики підтверджує висунуту тезу.

У такому випадку особу позбавлено можливості обстоювати свої інтереси в підготовчому провадженні, а іноді й до моменту, поки не почне вирішуватися питання про долю цього майна.

Для впорядкування такої ситуації пропонуємо на нормативному рівні закріпити положення, відповідно до якого в обвинувальному акті або його додатках повинна бути відображена інформація про всіх учасників судового провадження, до яких за наслідками ухвалення остаточного судового рішення може бути застосоване покарання або інші заходи кримінально-правового характеру. Наведена пропозиція дозволить суду при призначенні справи до судового розгляду в підготовчому засіданні зорієнтуватися з колом учасників судового провадження і здійснити виклик їх до суду.

Список використаних джерел

1. Альперт С. А. Суб'єкти уголовного процесса. Харьков, 1997. 60 с.

